

بررسی اثرات گردشگری روستایی بر توسعه جوامع محلی

(روستای مورد مطالعه: گیشگان)

شکوفه نبی زاده

۱- دانشجوی کارشناسی مدیریت گردشگری (مجتمع آموزش عالی بهم)

Email: miralmail@yahoo.com

چکیده:

گردشگری روستایی در دنیای امروز یکی از بخشهای مهم فعالیتهای اقتصادی محسوب می گردد. این فعالیت مهم اقتصادی از دیدگاههای مختلفی مورد توجه قرار گرفته است. بعضی آن رابه عنوان بخشی از بازار گردشگری می شناسند و عده ای نیز آن راسیاستی برای توسعه روستایی قلمداد می کنند. سؤال این است که گردشگری روستایی چه نقش و اثری در توسعه جوامع محلی و توسعه روستایی پایدار دارد؟ در دهه پایانی قرن بیستم بسیاری از برنامه ریزان اجتماعی - اقتصادی در کشورهای اروپایی گردشگری را روشی مطمئن با چشم اندازی بسیار روشن برای توسعه جوامع محلی بویژه محرومترین آنها معرفی کرده اند. ماهیت صنعت گردشگری ایجاد اشتغال و درآمد، متنوع سازی اقتصاد مشارکت اجتماعی و استفاده از منابع محلی است. از آنجا که بخش اعظم مشکلات عقب ماندگی و توسعه نیافتگی جوامع محلی نیز به فقدان این صنعت برمی گردد، گردشگری روستایی با حل مسائل و مشکلات فوق می تواند به توسعه روستایی کمک نماید. در این مقاله تلاش می شود ابتدا اثرات گردشگری روستایی بر توسعه جوامع محلی و سپس پتانسیل های روستای گیشگان در رابطه با گردشگری مورد بررسی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: گردشگری روستایی، توسعه جوامع محلی، توسعه پایدار، گردشگری پایدار، گیشگان

۱. بیان مسئله:

در شرایطی که قرن بیستم به پایان رسیده است، هنوز توسعه جوامع محلی با مسائل و چالشهای متعددی مواجه است، چراکه، راهبردهای گذشته در زمینه توسعه جوامع محلی موفقیت آمیز نبوده و نتوانسته اند مسائلی همچون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط زیست را تأمین کنند، این راهبردها در توزیع منافع حاصل از رشد و توسعه نیز موفق نبوده و سبب ایجاد مشکلات متعددی برای نواحی روستایی شده اند، این مسئله باعث شده است که در سالهای اخیر بار دیگر توسعه جوامع محلی مورد توجه قرار گرفته و نظریه پردازان، برنامه ریزان و مجریان حکومتی در صدد برآیند تا با ارائه راهکارها و روشهای جدید، از معضلات و مسائلی که این نواحی گریبانگیر آن هستند بکاهند. گردشگری روستایی می تواند به عنوان منبع جدید درآمدی برای جوامع محلی و بویژه جوامع محلی کشورهای در حال توسعه باشد و تا اندازه ای مشکلات آنها را حل و یا لاقط تقلیل دهد. این امر مستلزم مدیریت و برنامه ریزی خاصی است. گردشگران افراد غریبه ای هستند که ممکن است براساس حس کنجکاوی خود به جوامع محلی سفر کنند، تا علاقمندی خود را برای خرید محصولات روستا از قبیل صنایع دستی، محصولات محلی، غذاهای سنتی و .. ابراز نموده و این به معنی افزایش درآمد روستاییانی است که به طور مستقیم و غیرمستقیم در این صنعت دخیلند، می باشد. از سویی دیگر، کشور ایران نیز به دلیل برخورداری از پتانسلهای بالقوه جاذبه ای (طبیعی، فرهنگی، زیست محیطی) در مناطق روستایی، بایستی به تبیین و ارزیابی تأثیرات و اثرات گردشگری در مناطق روستایی بپردازد و در فرایند ارزیابی و بازنگری کیفی توریسم پذیری روستایی، امکان بهره مندی خانوارهای روستایی را از افزایش درآمد و ایجاد اشتغال همراه با ضرورت نگه داشت محیط زیست روستایی، فراهم کند. در این میان به بررسی گیشیگان یکی از روستاهای بخش راین در جنوب غربی کرمان است که در دل طبیعت سرسبز آرمیده است. و دارای چشمه دائمی، آبشار، باغهای میوه و گردو، جاده آسفالتی می باشد. شغل اصلی ساکنان روستا کشاورزی و محصول عمده آنها گردو و باغات میوه است. گیشیگان بدلیل داشتن چشم اندازی بسیار زیبا و منحصر بفر در منطقه و داشتن مردمانی با فرهنگ و مهمان دوست، از دیر باز مورد توجه مسافران و گردشگران قرار داشته است. بنابراین در این مقاله با توجه به اهمیت توسعه جوامع محلی به بررسی این روستا می پردازیم.

۲. تعاریف کلیدی:

گردشگری روستایی: گردشگری روستایی، گردشگری کشاورزی، طبیعت گردی و گردشگری سبز از جمله تعابیر متعددی هستند که به فعالیتهای گردشگری واقع در خارج از شهرها اطلاق می گردد.

توسعه روستایی (جوامع محلی): بانک جهانی توسعه روستایی را اینگونه تعریف می کند:

توسعه روستایی، راهبردی است که برای بهبود زندگی اقتصادی و اجتماعی گروه های خاصی از مردم روستاییان فقیر (طراحی شده است).

توسعه پایدار: توسعه پایدار به عنوان فعالیتی شناخته شده است که نه تنها منابع طبیعی و فرهنگی را حفظ می‌کند، بلکه ظرفیت آن را برای ایجاد درآمد و اشتغال افزایش می‌دهد. برای دستیابی به موفقیت در یک جامعه، گردشگری به بهبود زندگی ساکنین و حفاظت از محیط زیست محلی، طبیعی و فرهنگی برنامه‌ریزی و مدیریت شود.

گردشگری پایدار: گردشگری پایدار نشأت گرفته از توسعه پایدار می‌باشد و لذا با توجه به اینکه توسعه پایدار از اصول و مبانی پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در جهان محسوب می‌شود.

۳. پتانسیل‌های گردشگری روستایی در ایران:

هم‌اکنون بیش از ۵۰ هزار روستا در ایران وجود دارد که اگر بخواهیم این رقم را در قالب حوزه‌های روستایی ارائه کنیم، تعداد آن به حدود ۸ هزار حوزه روستایی می‌رسد. منظور از حوزه روستایی، مجموعه‌ای روستاست که حداقل حدود ۵ هزار نفر سکنه را پوشش می‌دهد. در این بین براساس آمارهای موجود حدود ۴۰۰ روستا به عنوان روستای هدف گردشگری در کشور انتخاب شده‌اند که سرمایه‌گذاری روی هر یک از این روستاها می‌تواند در نهایت به توسعه حوزه روستایی پیرامون آن منجر شود.

۴. اهداف تحقیق:

برخی از اهداف گردشگری روستایی به شرح زیر می‌باشد:

۱. یکی از مهمترین اهداف گردشگری روستایی افزایش درآمد روستاییان و خانوارهای روستایی می‌باشد.
۲. از اهداف دیگر گردشگری روستایی، مسائل آموزشی می‌باشد.
۳. گردشگری روستایی می‌تواند افزایش میزان مشارکت روستاییان در سیاست‌گذاری و سیاست‌سازی در زمینه‌هایی از قبیل فراهم کردن امکانات تفریحی و ورزشی، معرفی سیمای جغرافیایی و طبیعی محل را نام برد.
۴. قرار دادن اطلاعاتی از قبیل مشاغل، نمادها و مؤسسات فعال در صنعت توریسم به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در اختیار مردم
۵. معرفی قابلیت‌های گردشگری روستایی استان در سطح ملی
۶. کمک به پیشرفت و تشویق صنعت گردشگری

پینا (۲۰۰۴) چهار هدف کلی صنعت توریسم روستایی را به این شرح گزارش داده است:

۱. آموزش افراد برای خدمت در گردشگری روستایی براساس اصول توسعه پایدار؛
۲. آماده کردن افراد برای تأسیس و مدیریت صنایع کوچک روستایی؛
۳. آماده کردن افراد برای مشارکت در تصمیم‌گیری در زمینه توسعه صنعت گردشگری روستایی
۴. آموزش افراد در توسعه فرصت، فعالیت‌ها و تفریحات برای گردشگران براساس اصول توسعه پایدار.

۵. پیشینه تحقیق:

گردشگری روستایی

از آن جا که گردشگری روستایی می‌تواند به مثابه فعالیت فراگیر جهانی، و دیگری به عنوان تاکید بر توسعه سیاست های منطقه ای و محلی شناخته شود، بر این اساس تعریفی عام و حاصل از اجماع حوزه اندیشیدگی از گردشگری روستایی وجود ندارد. کنفرانس جهانی گردشگری روستایی گردشگری، روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی می‌داند که امکان بهره‌مندی از منابع طبیعی و جاذبه های طبیعت را همراه با شرکت در زندگی روستایی (کار در مزرعه و کشاورزی) فراهم می‌آورد. علاوه بر این باید پذیرفت که ویژگی های متمایزی مانند فعالیت ها و موقعیت روستایی، گردشگری روستایی را از دیگر اشکال گردشگری جدا می‌کند، در عین حالی که تعریف و شاخصه های فراگیری که مورد قبول همگان باشد، وجود ندارد چنانکه لین گردشگری که مکان آن در حومه شهر باشد را نیز توریسم روستایی می‌داند. آنتونی دونت گردشگری روستایی را رهایی از زندگی کسالتبار شهری برای بهره گیری از مواهب طبیعی و برخورداری از جاذبه های طبیعی (جنگل‌ها، مراتع، رودخانه ها) می‌داند که در محیط روستایی با ارایه تسهیلات رفاهی و خدماتی (خوراک، اقامتگاه و فعالیت های تفریحی، ورزشی) همراه می‌شود. علاوه بر این، اپرمن نیز گردشگری روستایی را در ارتباط تنگاتنگ با گردشگری مزرعه ای و نهادینه کردن ارزش کشاورزی در جامعه روستایی، می‌داند که مناطق پارکهای ملی و حیات وحش حفاظت شده را، شامل نمی‌شود. لاکوئیدو توریسم روستایی را گونه ای فعالیت تفریحی و انتخابی می‌داند که کار در مزرعه (کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی)، فروش صنایع دستی و مشارکت در زندگی کاملاً روستایی را در بر دارد. علاوه بر این، گردشگری روستایی را در بر گیرنده گستره ای از فعالیت ها، خدمات و تسهیلات تفریحی و ایجاد آرامش برای گردشگران می‌داند که به وسیله کشاورزان و ساکنان روستا، برای جذب و نگه داشت گردشگران در راستای افزایش و کسب درآمد صورت می‌گیرد که گونه ای از فرایندهای توسعه روستایی به شمار می‌رود. بر این اساس، گردشگری روستایی، گردشگری زراعی و کشاورزی را نیز در بر می‌گیرد و حوزه ای از ارایه خدمات و تسهیلات خدماتی مانند اسکان، پذیرایی، امکانات و وسایل سرگرمی، برپایی جشن‌ها و مراسم محلی روستایی، تولید و فروش صنایع دستی روستایی و محصولات کشاورزی را نیز در بردارد. کمیسیون جامعه اروپایی (۱۹۸۶) نیز توریسم روستایی را تنها شامل گردشگری کشاورزی نمی‌داند، بلکه گستره فراگیری از فعالیت های گردشگری در مناطق روستایی را فرا می‌گیرد. همچنین "گروه مردمی گردشگری آمریکا" نیز گردشگری روستایی را هر آن چیزی می‌داند که (DOT) گردشگران را به نواحی پیرامون مادر شهرهای اصلی فرا بخواند و از آنجا که اصطلاح توریسم روستایی حوزه هایی مانند گردشگری حومه، گردشگری کشاورزی و گردشگری فرهنگی را نیز در بر

می گیرد . با مفاهیمی مانند بوم زیست ها، توریسم سبز و توریسم طبیعت و یا طبیعتگردی نیز ارتباط معنایی نزدیکی پیدا می کند . فعالیتهای تفریحی گردشگری روستایی شامل کمپ روستایی، اقامت در منازل روستایی، گشت و گذار در مناطق حیات وحش، بازاریابی صنایع دستی روستایی، جشنواره های فرهنگی، ورزش های ماجراجویی، بازدید اماکن تاریخی و باستانی نزدیک مناطق روستایی، جشنواره های موسیقی و آواز محلی و هرگونه فعالیت تفریحی معطوف به نواحی روستایی می شود. [۲]

۶. روش تحقیق:

این تحقیق از نوع توصیفی می باشد و بر اساس مطالعه کتاب خانه ای و مقالات صورت گرفته است.

۷. محدوده مورد مطالعه:

گیشیگان یکی از روستاهای بخش راین در جنوب غربی کرمان است که در دل طبیعت سرسبز آرمیده است. این روستا از مرکز شهر راین ۳۰ کیلومتر فاصله دارد و دارای چشمه دائمی، آب لوله کشی، برق، جاده آسفالت، مدرسه و مرکز مخابرات میباشد. شغل اصلی ساکنان روستا کشاورزی و محصول عمده آنها گردو و باغات میوه است. البته برخی خانواده ها با داشتن تعداد محدودی گاو، شیر و ماست مورد نیاز محل را تأمین مینمایند.

۸. دلایل توجه به گردشگری روستایی:

گردشگری را می توان یکی از اجزاء تشکیل دهنده توسعه برشمرد. توجه به کلیه ابعاد این مقوله نیز ضروری و لازم به نظر می رسد، که شاید یکی از دلایل آن، حضور افرادی در روستاها است که منبع درآمد، محل کار و زندگی آنها در آنجا است. در صورتی که این موضوع به خوبی برای روستاییان جا نیافتد عوارض و آثار منفی و جبران ناپذیری در پی داشته باشد. از طرف دیگر اگر نگاهی به میزان درآمد افراد ساکن روستا و شهر بیاندازیم به این نتیجه می رسیم که شکاف و اختلاف فاحشی بین درآمد این دو گروه وجود دارد، گردشگری روستایی می تواند به کمتر شدن یا شکاف کمک کند و باعث افزایش میزان درآمد روستاییان شود، که این خود یکی از اهداف گردشگری روستایی است. چهارگروه در توسعه گردشگری نقش دارند که عبارتند از: گردشگران،

- سازمان‌ها و نهادهای فعال در این امر، دولت و مردم روستا که جامعه میزبان را تشکیل می‌دهند [۱۲]. از دیگر دلایلی که ضرورت بررسی گردشگری روستایی را به عنوان یک صنعت درآمدزا را توجیه می‌کنند، عوامل زیر قابل ذکرند:
- ۱- روستاییان با فروش محصولات و صنایع دستی خود درآمد خوبی کسب می‌کنند.
  - ۲- گردشگری روستایی باعث کاهش میزان مهاجرت به شهرها می‌شود.
  - ۳- روستاییان با برقراری ارتباط با گردشگرانی که خارج از محیط روستا به آنجا می‌آیند، اطلاعات جدید و به روز از مسائل گوناگون کسب می‌کنند.
  - ۴- گردشگری روستایی باعث آبادانی و هویت شناسی روستاها می‌شود.
  - ۵- گردشگری روستایی به صنعت گران محلی انگیزه کار می‌دهد و باعث می‌شود که به مرور زمان صنایع دستی روستا به گرد فراموشی سپرده نشود.
  - ۶- گردشگری روستایی جوابیا ست برای دوست‌داران طبیعت [۱۷]

۹. جاذبه های گردشگری روستایی:

- جاذبه های گردشگری روستایی به دو دسته طبیعی و فرهنگی، تاریخی تقسیم می‌شود که مهمترین جاذبه های روستا یا دلایلی را که گردشگران جذب روستا می‌شوند، می‌توان به این شرح بیان کرد [۱۴]:
- گشت و گذار: (گردش در جاده های فرعی و طولانی کوهستانی و پارکهای طبیعی روستا، دوچرخه سواری، قاطر سواری)؛
  - فعالیت آبی: (ماهگیری، شنا، مسافرت در رودخانه (بوسیله قایق های خانه مانند، کرجی، موج سواری روی آب، مسابقه قایقرانی، کشتی رانی، انواع دیگر وسایل آبی)؛
  - فعالیت های هوایی (هوایمای سبک وزن، گلایدردستی و بالون های هوای گرم)؛
  - فعالیت های زمینی (تنیس، گلف)؛
  - فعالیت های ورزشی (غار نوردی، صخره نوردی)؛
  - فعالیت های مربوط به سلامتی (آب درمانی)

- گیاهان خاص و کمیاب و دارویی؛

- صنایع دستی و محلی؛

- حیوانات بومی و محلی؛

- جاذبه های اقتصادی

۱۰. بررسی گیشیگان از نظر گردشگری:

گردشگری روستایی به دلیل ایجاد فرصت های شغلی و منابع اقتصادی زیاد برای دست اندرکاران ، به ویژه برای جوامع محلی در جوار فعالیت های کشاورزی و دامداری ، صنایع دستی ، اهمیت فوق العاده ای یافته است. با توجه به اینکه این روستا به لحاظ قرارگیری در دامنه های کوه هزار از آب و هوای نسبتاً سردی برخوردار است، علاوه بر اقلیم خنک و مناسب بودن وضعیت هوا در تابستان ها ، به دلیل داشتن جاذبه های طبیعی زیبا و دل انگیز و چشم اندازهای بدیع و به خاطر وجود جاذبه های خاص گردشگری، توجه سیل گسترده گردشگران، خصوصاً مردم نقاط گرمسیر استان، بوده است؛ بنابراین ، با توجه به قابلیت ها و امکانات سرشاری که دارد، با برنامه ریزی و سرمایه گذاری لازم می تواند به یک قطب بزرگ سیاحتی و گردشگری در این بخش از استان کرمان تبدیل گردد . اهم قابلیت ها و امکانات گردشگری این روستا ها را می توان به شرح زیر برشمرد:

۱. مسیر دسترسی سرسبز و بسیار زیبای روستا
۲. وجود رودخانه در مسیر این روستا
۳. وجود آبشار بسیار زیبای گیشیگان
۴. وجود باغات و درختان انبوه گردو
۵. وجود سد در این روستا
۶. وجود درختان قدیمی و بسیار زیبا در این روستا
۷. دارای آب و هوای مناسب در فصول گرمسیر

با توجه به محدودیت فضای روستای گیشیگان، در صورت ایجاد امکانات مناسب اقامتی در روستای «گیشیگان»، بسیاری از گردشگران ترجیح می دهند که بعد از بازدید از روستای برای اقامت روستای گیشیگان را انتخاب نمایند. ماه های اردیبهشت تا شهریور بیشترین گردشگران وارد منطقه می شوند و طبق گفته افراد محلی روزانه حدود ۱۵۰ ماشین به محدوده وارد می شود که اوج ورود گردشگر در اواخر هفته و روزهای تعطیل می باشد. با توجه به این زمینه ها، اما متأسفانه در حال حاضر روستای «گیشیگان» نتوانسته استفاده های خوبی از ورود این گردشگران ببرد و تنها خدماتی که به گردشگران ارائه می شود ۲ بقالی کنار

جاده است که وجود دارد و به جز آن در حال حاضر هیچ امکانات اقامتی و پذیرایی در روستا وجود ندارد و عملاً گردشگری نقشی در اقتصاد روستا ندارد.

۱۱. مزایای گردشگری روستایی:

اگر ما بتوانیم گردشگری روستایی را در مناطق روستایی کشور گسترش دهیم، آن گاه می‌توانیم انتظار داشته باشیم که عواید زیر برآیمان حاصل شود:

۱. توزیع عادلانه ثروت: متأسفانه متوسط درآمد سرانه جامعه روستایی در ایران، یک سوم مناطق شهری است، این در حالی است که با ترویج گردشگری روستایی بخش مهمی از درآمدهای مناطق شهری در مناطق روستایی خرج می‌شود که همین امر منجر به بازتوزیع درآمد در این مناطق خواهد شد.

۲. مشاغل پایدار؛ جاذبه روستا؛ هم‌اکنون یکی از مشکلات مهم روستاییان در ایران، نبود مشاغل پایدار است و در این سال‌ها خشکسالی‌های متمادی و ضعف سیستم کشاورزی مکانیزه در کشور نیز این امر را دامن زده است؛ همین موضوع نیز روند مهاجرت روستاییان به شهرها را تسریع کرده است.

۳. حفظ زاد بوم روستا: این نکته را همواره باید در نظر داشت که گردشگران روستایی، میهمانان روستا و روستاییان هستند نه میزبان روستا و مالک آن؛ بنابراین باید براساس آموزش‌هایی که گردشگران دریافت می‌کنند بدانند که رعایت زادبوم روستا امری ضروری و الزامی است. به عبارت بهتر، روستاییان خود نیز باید به این درجه از آگاهی برسند که زندگی آنها، آداب و سنن و سبک زندگی‌شان در ذات خود ارزشمند است. ارزشی که باید آن را پاس داشت و از آن حفاظت کرد. به عنوان مثال، کوچ عشایر یکی از سنت‌های زیبایی است که از جاذبه زیادی برای گردشگری نیز برخوردار است؛ زندگی عشایری در ذات خود زیباست و متناسب با زادبوم منطقه است؛ بنابراین گسترش گردشگری نباید به این سنن خلی وارد کند؛

۴. توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی: گردشگری یک صنعت سبز است و منطبق با اصول زیست‌محیطی برخلاف بسیاری دیگر از صنایع بر مبنای انرژی‌های غیرتجدید شونده بنیان گذاشته نشده است، بلکه براساس پتانسیل‌های بومی هر منطقه شکل گرفته است. در صورتی که گردشگری روستایی در ایران نیز براساس مبانی صحیح آن شکل بگیرد، در حقیقت می‌تواند به عنوان یک صنعت پایدار و مطابق با محیط‌زیست در فضای توسعه‌ای کشور نقش ایفا کند.

۵. ایجاد اشتغال در بخش‌های صنایع دستی: در کنار بخش کشاورزی در روستاها، همواره صنایع دستی و بومی به عنوان یکی از مبانی ایجاد شغل نقش ایفا کرده است و در این سال‌ها متأسفانه با افزایش روند مهاجرت از روستا به شهر، بخش مهمی از صنایع دستی در معرض نابودی قرار گرفته است. به عنوان مثال تا یک دهه پیش قالی‌بافی به عنوان یکی از مهم‌ترین رشته‌های اشتغال‌زا در روستاها و شهرهای کوچک نقش ایفا می‌کرد اما متأسفانه امروز این صنعت در معرض تهدید جدی قرار گرفته است.

در صورت توسعه گردشگری روستایی این قبیل صنایع نیز با برخی مدل‌های روزآوری شده دوباره می‌توانند احیا شوند و نقش سابق خود را در مسائل اقتصادی و فرهنگی روستا بازی کنند.

۶. ایجاد اشتغال برای زنان: مشاغل خدمات گردشگری از جنسی است که می‌تواند برای زنان، شغل متناسب با شرایط بومی‌شان ایجاد کند و با توجه به افزایش درصد باسوادی در جامعه محلی و ظهور نسل نویی از زنان تحصیل کرده دانشگاهی حتی در مناطق روستایی، با توسعه گردشگری روستایی می‌توان از این فرصت بهره گرفت. با چنین روش‌هایی جمعیت فعال روستایی افزایش یافته و گردش مالی در منطقه، رونق بیشتری می‌یابد.

۱۲. مشکلات گردشگری روستایی:

۱. فقدان مهارت‌های مدیریتی: یکی از مشکلات شایع در زمینه گردشگری روستایی ضعف مهارت‌های مدیریتی در طرح‌های اجرا شده توسط بومیان روستا است. همچنین این ضعف گریبان‌گیر مقامات مسئول و کارکنان این نهادها در طرح ریزی دستورالعمل‌های قانونی گردشگری نیز می‌باشد. بیشتر افراد آشنایی محدود و تجربه‌ی بسیار اندکی در توسعه‌ی گردشگری دارند. این مساله مشکلات متعددی را در شناسایی و انتخاب طرح‌های مناسب گردشگری جهت صدور مجوز اجرا و همچنین تخمین اثرات این طرح‌ها بر مناطق روستایی به وجود می‌آورد.

۲. بازاریابی اغلب تسهیلات و امکانات گردشگری روستایی بسیار محدودند و در گستره‌ی سرزمین‌های وسیع دچار پراکندگی اند که این مانعی است بر سر راه جذب گردشگران بالقوه از طریق بازاریابی و تبلیغات. بنابراین دو عامل مذکور، ارائه‌ی خدمات مناسب به گردشگران انبوه را عملاً غیر ممکن می‌سازند.

۳. زیر ساختها: بسیاری از مناطق روستایی که دارای ویژگی‌های طبیعی زیبا و منحصر به فرد هستند، از زیر ساخت‌های مناسب حمل و نقل مانند جاده و شبکه ریلی راه آهن بی‌نصیبند و دسترسی به آنها بسیار مشکل است. برخی از جاده‌ها آنقدر نامناسب‌اند که زمان طی مسیر را بسیار طولانی و پرهزمت می‌کنند. به طور حتم شهرنشینان نمی‌خواهند اوقات فراغت گرانبه‌ای خود را به جای سیاحت محیط‌های بکر روستایی در مسیرهای ناهموار برای دسترسی به این مناطق تلف کنند.

۴. فصول محدود گردشگری روستایی: روستاها نیز مانند شهرها در اوقات خاصی از فصول سال بسیار پر ازدحام و شلوغ هستند. در این ایام محدود به دلیل مراجعه ی بیش از ظرفیت گردشگران به این نواحی تسهیلات رفاهی و دیگر امکانات محدود خدماتی روستاها دچار استهلاک شدیدی می شوند و آنها سرمایه گذاری مناسبی جهت ساخت اقامتگاه های جدید و یا فراهم آوردن امکانات گرانتقیمت و لوکس نمی کنند. این طرز عملکرد کشاورزان به دلیل عدم تناسب درآمدشان با قسطهای سنگینی است که از قبل سرمایه گذاری در ایجاد زیرساختهای مورد نیاز گردشگران بر آنها تحمیل می شود. آب و هوای مناطق، نقش مهمی در سرمایه گذاری ایفا می کنند. کشورهایی که در مناطق معتدل آب و هوایی قرار دارند و دارای فصول متنوع هستند به سرمایه گذاری وسیعتری در ایجاد تسهیلات رفاهی برای گردشگران محتاجند تا کشورهایی مثل تایلند که در حوزه ی آب و هوای گرمسیری قرار دارند و تقریباً دارای فصول همسان در طی سال می باشند. کشورهای چهار فصل به دلیل تغییرات آب و هوایی که در آنها رخ می دهد، شمار کمتری از گردشگران را پذیرا هستند و نرخ سالیانه ی مراجعه به این مناطق که تنها در روزهای محدودی از سال صورت می گیرد بسیار پایین است.

۵. اطلاعات محدود مردم در جوامع محلی از خواسته های گردشگران: روستاییانی که تسهیلات رفاهی را برای گردشگران و مخصوصاً گردشگران خارجی مهیا می کنند با مراجعینی روبرو هستند که از لحاظ سلائق و ارزشها سبک زندگی متفاوتی در مقایسه با معیارهای زیستی ساکنین روستا دارند. موفقیت در گردشگری روستایی بر مبنای بازدید مکرر گردشگران از نواحی روستایی است که این خود با انتقال تجربیات بازدید کنندگان به صورت توصیف آنچه که به مذاقشان خوش آمده است برای دیگر گردشگرانی که آن محیط را تجربه نکرده اند صورت می گیرد. روستاییان احتیاج وافر به کسب اطلاعاتی نظیر، بازخورد گردشگران از زندگی در روستا، برای وفق دادن خود با خواسته ها و آمال آنان دارند.

۶. بازگشت ضعیف سرمایه: بازگشت سرمایه در گردشگری روستایی در مقایسه با سایر سرمایه گذاری های تجاری سرعت بسیار پایینی دارد. با توجه به این مسأله کشاورزان و روستاییان هیچ گاه اقدام به سرمایه گذاری سنگین در جهت تأمین امکانات و ساختمان های جدید برای گردشگران نمی کنند. گردشگران نیز تمایل به مسافرت به نقاطی را دارند که از لحاظ امکانات رفاهی کاملتر باشند. این نیز کاهش فروش محصولات و عدم افزایش یا افزایش ناچیز درآمد را به دنبال خواهد داشت.

۱۳. نتیجه گیری و پیشنهادات:

گردشگری یکی از صنایعی است که به سرعت در حال رشد است. با رشد و رونق گردشگری نیازها و تقاضاهای جدید پیش می آید و میزان تقاضا نسبت به کالاها، خدمات و امکانات موجود افزایش می یابد. این امر، محیط ایجاد کسب و کارهای جدید را فراهم کرده و موجب افزایش روحیه در بین روستاییان می شود و همچنین منجر به افزایش سرمایه گذاری و ایجاد بنگاه های جدید اقتصادی در مناطق روستایی می شود. بنابراین، رونق گردشگری محیط روستا را از نظر اقتصادی، به محیطی پویا تبدیل می کند و در واقع، محیط روستا به محیطی انگیزشی و محرک تبدیل می شود. از سوی دیگر، رونق گردشگری، موجب جلب توجه مسئولان محلی و ارگان های مختلف به روستا شده و این امر باعث ایجاد و گسترش زیرساخت

های اولیه می شود. همان گونه که می دانیم، وجود زیرساخت های لازم و اساسی از شرایط اصلی برای توسعه یی جوامع محلی است. در واقع، وضعیت آب آشامیدنی، برق و جاده های روستا بهبود پیدا می کند، افزون بر این، امکانات جدیدی همچون، هتل، پارکینگ و امکانات اورژانسی ایجاد می شود. سطح تکنولوژی های موجود ارتقا در روستا ایجاد می شود. مؤسسه های مالی، بانک ها و سرمایه گذاران ICT و IT می یابد و تکنولوژی های جدیدی همچون خصوصی، به دلیل امکان برگشت سریع سرمایه و همچنین امکان سودآوری بالا، به راحتی در چنین روستاهایی سرمایه گذاری کرده و آنها را از کمک های مالی و وام به روستاییان ساکن در آن برخوردار می کنند. با رونق گردشگری درآمدهای روستاییان نیز افزایش می یابد. علاوه بر این، با آمدن گردشگر به روستا، در اثر تعامل فرهنگی با گردشگران، فرهنگ و آگاهی های عمومی روستاییان افزایش می یابد. بنابراین با توجه به مباحث یاد شده، می توان نتیجه گرفت که با رونق و توسعه ی گردشگری، محیط روستایی تبدیل به محیطی پویا، حمایتی و انگیزشی برای کارآفرینی و محیطی کارآفرینانه می شود. در این میان، جوانان به دلیل ویژگی های خاص خود، بالا بودن سطح سواد و آگاهی، مهارت ها و نیز، به دلیل نیاز به شغل و بالا بودن حس استقلال طلبی، ریسک پذیری و مخاطره جویی، روحیه ی خلاقیت و... بسیار بیشتر از گروه های دیگر تحت تأثیر محیط قرار گرفته و در بخش های مختلف گردشگری سرمایه گذاری می کنند. بررسی روستای گیشیگان نشانگر این است که قابلیت های سرمایه گذاری زیادی در رابطه با گردشگری روستایی دارد و همچنین بررسی زیرساخت ها و امکانات در روستای گفته شده نشان می دهد که زیرساخت های عمومی و اساسی در روستا تا حدودی مناسب بوده و امکانات اولیه را دارا می باشد. در رابطه با ارتقای هرچه بیشتر روستای گیشیگان، پیشنهادهای زیر را می توان در نظر گرفت:

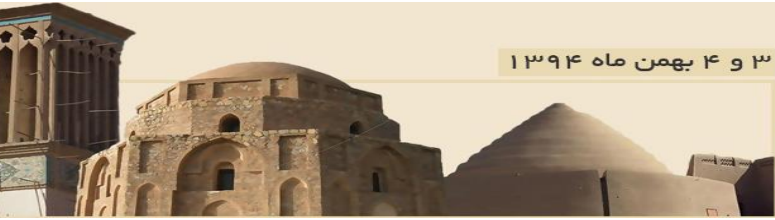
۱. از ساخت وسازهای بی رویه جلوگیری شود تا بافت روستا بهم نخورد؛
۲. مهارت هایی همچون کارآفرینی و را هاندازی کسب و کار، زبان انگلیسی، کامپیوتر و اینترنت برای جوانان روستا آموزش داده شود؛
۳. روستای گیشیگان در شبکه های مختلف تلویزیون داخلی و خارجی، سایت های اینترنت به زبان های مختلف دنیا مجله های گردشگری و... تبلیغ شود؛
۴. پتانسیل ها و فرصتهای موجود در روستا به سرمایه گذاران داخلی و خارجی شناسانده شود؛
۵. با تدوین راهبردهای مناسب و تشویقی، زمینه را برای سرمایه گذاران داخلی و خارجی فراهم کرد؛
۶. در نهایت، باید از راهبردهای موفق جذب گردشگری و تجارب دیگران در این زمینه استفاده شود.

۱۴. منابع فارسی:

۱- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ ابراهیمی، محمد حسین؛ نظریه های توسعه روستایی، تهران، انتشارات

سمت، ۱۳۸۱

- ۲- پورجعفر، محمدرضا، محمودی نژاد، هادی، ایلکا، شاهین، عاقبت بخیر، حامد، فراتحلیلی از ارزیابی رویکردهای توسعه گردشگری روستایی با تاکید بر تحلیل عوامل راهبردی، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره چهارم، شماره دو، (تابستان ۱۳۹۱)
- ۳- تقوایی، مسعود و شاپور آبادی، علی احمد، توسعه منطقه برخوردار اصفهان از طریق گسترش توریسم، ماهنامه اجتماعی اقتصادی جهاد-شماره ۲۵۳- مهر و آبان ۱۳۸۱
- ۴- خیاطی، م. توریسم روستایی و تأثیر آن بر جوامع روستایی. مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی، سال ۲۳، شماره ۲۵۷. (خرداد و تیر ۱۳۸۲).
- ۵- رحیمی، حسین، جهانگردی روستایی و قلمرو آن، ماهنامه سیاسی اقتصادی، شماره ۱۸۶، ۱۳۸۱
- ۶- رنجبران، بهرام و زاهدی، محمود، برنامه ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه ای، اصفهان، ترجمه جهاددانشگاهی، ۱۳۷۹
- ۷- رضوانی، فضیله و دادورخانی، سیاوش و همکاران، تحلیل نقش گردشگری در توسعه ویژگی های کارآفرینانه و گرایش به کارآفرینی در بین جوانان روستایی (مطالعه موردی روستای کندوان و اسکندان شهرستان اسکو)، پژوهش های جغرافیای انسانی، (زمستان ۱۳۹۰)
- ۸- شاهپوری، بهنام، راهبردهای توسعه و روستاییان فقیر، تهران، مرکز تحقیقات و بررسی های مسایل روستایی سایت آشنوانی ۱۳۷۵.
- ۹- قادری، اسماعیل، نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار، پایان نامه دکتری، تربیت مدرس، ۱۳۸۲
- ۱۰- کاظمی، م. فرهنگ زیربنای جهانگردی پایدار ایران. ویژه نامه اقتصاد و مدیریت، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده علوم انسانی. ۱۳۸۰
- ۱۱- محلاتی، ص.ا.، درآمدی بر جهانگردی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی. (۱۳۸۰).
- ۱۲- مقصودی، طولشگر آرا، ف. توریسم، توسعه و روستا، مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی. سال ۲۲، شماره ۲۵۶ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۳)
- ۱۳- مهدوی، داوود، نقش توریسم در توسعه نواحی روستایی پیرامون شهرها، پایان نامه کارشناسی ارشد، تربیت مدرس، ۱۳۸۲
- ۱۴- میرتوکی، جعفر و مصدق، راضیه، بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال دوم، شماره هفتم، (زمستان ۱۳۸۹)
- ۱۵- سایت رسمی بچه های گیشگان

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

۱۵. منابع انگلیسی:

۱۶. Support for rural tourism, ۱۰۰۱-۱۰۲۴. (Sleicher.A. selsenstien.D (۲۰۰۴)

۱۷. demand by type of accommodation Pina. I.P.A. (۲۰۰۴) rural tourism

۱۸. need to know. Madrid WTO (۱۹۹۶). What tourism managers

Archive of SID